ב. והנה בפשטות טעמו של אאמו״ר לפרש שהם ד׳ ראיות[12], מפורש בדבריו גופא, דכיון ש„נשמת האדם נמשכה מד׳ אותיות דשם הוי״, לכן הביא ד׳ ראיות „לנגד הד׳ אותיות דשם הוי״.

אבל אין זה מספיק, שהרי מפורש באגה״ת לעיל (פ״ד[14]) שיש דרגא חמישית בשם הוי׳ — „הקוץ שעל היו״ד (ה)רומז לבחי׳ רצון העליון ב״ה שלמעלה מעלה ממדרגת בחי׳ חכמה עילאה״[15] (וכן בנפש האדם ישנו „קוצו של יו״ד״, כמבואר בכ״מ[16] שזהו ענין המסירת נפש שלמעלה מן החכמה וטעם ודעת), וא״כ יש מקום לפרש שיש כאן ה׳ ראיות לנגד ד׳ אותיות שם הוי׳ וקוצו של יו״ד[17]?

וגם את״ל שהלשונות בהראיות שהביא אדה״ז מתאימות ומכוונות רק לד׳ אותיות שם הוי׳ (כפי שאאמו״ר מפרש בהערתו ע״ד הקבלה)[18] — עיקר השאלה עדיין ישנה: למה הביא אדה״ז ראיות רק על ד׳ אותיות שם הוי׳, ולא הביא גם ראי׳ חמישית לנגד קוצו של יו״ד (רצון העליון)?

ג. ויובן זה בהקדם שאלה כללית בדברי אדה״ז כאן:

א) למאי נפק״מ באגה״ת כאן הקדמה זו ש„באמת אין שום דבר גשמי ורוחני חוצץ לפניו ית״ (עם כמה ראיות) — הרי הי׳ מספיק לומר (בקיצור), „ככה ממש אם יש דבר חוצץ ומפסיק בין גוף האדם לבחי׳ הבל העליון, כמ״ש בישעי׳ (כי אם) עוונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם״[19]?

ב) מהו החידוש בכך ש„אין שום דבר גשמי ורוחני חוצץ לפניו ית״, עד שהוזקק להביא ע״ז ד׳ (או ה׳) ראיות[20] — הרי זה מילתא דפשיטא שאינה צריכה לפנים!

ומה גם שבתניא חלק ראשון[21] כבר ביאר אדה״ז בארוכה דזה ש„אין סוף״ נקרא „סובב כל עלמין״, „אין הפי׳ סובב ומקיף מלמעלה בבחי׳ מקום ח״ו כי לא שייך כלל בחי׳ מקום ברוחניות״, ובהמשך הענין שם[22] מביא זה ש„הארץ הלזו

---

14) צד, ב.

15) וכהמשך דברי אדה״ז כאן גופא בטעם שענות מבדילים, „לפי שהם נגד רצון העליון ב״ה . . שהוא מקור השפעת שם הוי׳ ונרמז בקוצו של יו״ד״.

16) לקו״ת תצא (לח, ג. לט, ב־ג). ובכ״מ.

ואע״פ שלעיל בפ״ד לא פי׳ ענינו של קוצו של יו״ד בנפש האדם — ראה לעיל ע׳ 65 הערה 48 (ובשוה״ג שם) שנרמז בלשון אדה״ז ספ״ד. והרי גם כאן המדובר ברמז בלבד. ולקמן פ״ח משמע, דענין התשובה שייך לקוצו של יו״ד. וראה בארוכה לקמן ע׳ 144 ואילך.

17) וכמשנ״ת בפרטיות בהתועדות (דש״פ נצבים תשכ״ט), התאמת הלשונות בה׳ הראיות לה׳ דרגות דקוצש״י וד׳ אותיות הוי׳. ע״ש.

18) וגם מלשון אדה״ז כאן גופא יש לדייק ש„בשמים ממעל גו״ הוא פרט בהראי׳ (מתקו״ז) „לית אתר פנוי מיניי״, דאל״כ הול״ל „ובשמים מ־מעל גו״ (כמו בהשאר שיש וא״ו המוסיף).

19) והדיוק עוד יותר — כי באגה״ת מהד״ק (בהוצאת קה״ת תשמ״ב — ע׳ תקי) אכן ליתא הקדמה זו, והיא הוספת אדה״ז במהד״ב. ולהעיר שרק אז נעשה חלק שלישי דס׳ התניא (ראה לקמן ב־פנים).

20) וגם לפי ביאור אאמו״ר, שד׳ הראיות הן לנגד ד׳ אותיות שם הוי׳ — הרי הא גופא צריך ביאור, מהו ההכרח להביא ראי׳ לנגד כל א׳ מהד׳ אותיות דשם הוי׳?

21) פמ״ח (סז, סע״ב).

22) שם סח, א.

הגשמית . . מלא כל הארץ כבודו[23], והיי־נו אור א"ס ב"ה כמ"ש[24] הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם ה'";

וכן בתניא ח"ב[25] האריך לבאר "ש־מהותו ועצמותו יתברך הנקרא בשם אין סוף ברוך הוא מלא את כל הארץ ממש בזמן ומקום, כי בשמים ממעל ובארץ ולד' סטרין הכל מלא מאור א"ס ב"ה בשוה ממש, כי כך הוא בארץ מתחת כמו בשמים ממעל ממש", ובהמשך הענין[26] שולל דעת האומרים שה"צמצום כפשו־טו", כי אין לומר "שהקב"ה סילק עצמו ומהותו ח"ו מעוה"ז . . שא"א כלל לומר ענין הצמצום כפשוטו שהוא ממקרי הגוף על הקב"ה הנבדל מהם ריבוא רבבות הבדלות עד אין קץ" (ומביא שם[25] מאמר התיקונים[4] "לית אתר פנוי מיני' לא בע־ילאין ולא בתתאין", וכן המאמר[6] "איהו ממלא כל עלמין בו'") —

ולאחרי כ"ז, למה הוצרך אדה"ז לכ־תוב באגה"ת (תניא חלק שלישי), ובסגנון דחידוש[26]: "אין שום דבר גשמי ורוחני חוצץ לפניו ית'" — ולהביא ע"ז ד' (או ה') ראיות!

ד. ולכן נראה לומר, דמ"ש אדה"ז באגה"ת כאן ש"אין שום דבר גשמי ורוחני חוצץ לפניו ית'", יש חידוש בזה לגבי המבואר קודם שהקב"ה "נמצא" ב־כל מקום, היינו, שיש קס"ד לומר דהגם שהקב"ה "נמצא" בכל מקום, מ"מ אפשר שיהי' דבר "חוצץ לפניו ית'"[27], ובא וקמ"ל שאין הדבר כן, ומביא כמה ראיות מפסוקים ומאמרי רז"ל.

ויובן זה בהקדם ביאור גדר ה"חצי־צה" בהלכה, שמזה יובן גם לענין "חצי־צה" בפנימיות הענינים ("אין שום דבר גשמי ורוחני חוצץ לפניו ית'"):

בענין טבילה במקוה — יש ב' דינים[28]: א) צ"ל "טבילת כל הגוף במקוה . . שאם טבל כולו חוץ מראש אצבע הקטנה עדיין הוא בטומאתו'"[29] (מן התורה[30]). ב) "לא יהי' דבר חוצץ בינם ובין המים'"[31], ובזה, "דבר תורה אם . . אינו מקפיד עליו [על דבר החוצץ] . . אינו חוצץ ואע"פ שחופה את רובו'"[31].

והם גדרים שונים: הדין ד"טבל כולו" הוא במעשה הטבילה של האדם, שהאדם צריך לטבול את "כל גופו . . בבת א־חת'"[32], וכאשר (אפילו) "ראש אצבע הקט־נה'"[33] חוץ למים, אין כאן מעשה טבילה: משא"כ החסרון דחציצה אינו במעשה ה־טבילה (כי מעשה הטבילה הוא בשלי־מותו), אלא הו"ע צדדי, שיש דבר שחוץ ממנו החוצץ בינו לבין המים, וכיון ש־

---

23) פ"ז (פב, ריש ע"ב).

24) שם פג, סע"א ואילך.

25) שם פג, ב.

26) ובפרט, שגם להסוברים דצמצום כפשוטו, אינו מפני שס"ל שיש בכח איזה דבר למנוע ח"ו אותו, אלא רק מפני שרצה לצמצם עצמו, והוא רק מצד כחו ית' הכל יכול, כמשנ"ת במ"א באורך.

27) ולהעיר מהדין (שו"ע אדה"ז או"ח סנ"ה סכ"ב, ממג"א שם סקט"ו), דאע"פ דכל השומע קולו של האומר קדיש או קדושה אפילו כמה בתים מפסיקים ביניהם יכול לענות עמהם, "מפני שאפי־לו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים . . מ"מ צריך שלא יהי' מפסיק טינוף או ע"ז". וראה לקמן הערה 41.

28) בהבא לקמן ראה שו"ת הצ"צ יו"ד סקנ"ח אות א. שיורי טהרה ליו"ד ר"ס קצח.

29) רמב"ם הל' מקואות פ"א ה"ב.

30) ראה צ"צ ושיורי טהרה שם.

31) רמב"ם שם הי"ב.

32) רמב"ם שם ה"ז.

33) או שערה אחת (רמב"ם שם).

העדר ביאתו במים הוא (לא מצד מעשה הטבילה שלו, אלא) מצד הדבר החוצץ, לכן ה"ז תלוי בחשיבות הדבר, דאם רק חופה את מיעוט הגוף או שאינו מקפיד עליו, (דבר תורה) עלתה לו טבילה, כיון שאין בכחו של דבר זה (שאין לו חשיבות) לחצוץ בפני מי המקוה.

ועפ"ז יש לומר, שהחילוק בין ה־מבואר לעיל בח"א וח"ב (שהקב"ה נמצא בכל מקום), להמבואר באגה"ת כאן ש־„אין שום דבר . . חוצץ לפניו ית'" – הוא ע"ד החילוק בין הגדרים הנ"ל בדין טבי־לה, כדלקמן.

ה. ביאור הענין:

החילוק העיקרי בין המבואר לעיל (בח"א וח"ב) להמבואר באגה"ת כאן הוא:

זה שהקב"ה נמצא בכל מקום (המבו־אר לעיל בח"א וח"ב) הוא ענין השווה בכל הנבראים כולם, דהוא ית' נקרא „אין סוף ברוך הוא" דכשמו כן הוא, שאין שום הגבלה אצלו ית', ובמילא אין מקום שחוץ ממנו;

אבל באגה"ת כאן[34] בא אדה"ז לבאר הענין ד„חלק הוי' עמו'"[35], שבנ"י הם „ח־לק משם הוי' ב"ה"[36], כיון ש„ויפח באפיו נשמת חיים ומאן דנפח מתוכו נפח וכו'"[36], שזהו ענין ומעלה במציאותם של ישראל, שבהם גופא ישנו „שם הוי'" (וכמו שנת' לעיל בפ"ד[37] שיש ד' אותיות שם הוי' בנשמת האדם).

וענין זה הוא רק בישראל, ולא בשאר נבראים, דאף שהקב"ה נמצא בכל מ־קום[38], מ"מ, אי אפשר לומר על כל נברא שהוא „חלק משם הוי' ב"ה" ח"ו, כי זה שהקב"ה נמצא בכל מקום הוא מצד גדלותו ית' (שהוא ית' אין לו סוף), אבל אינו שייך למציאות הנברא (שבו הוא נמצא)[39]; משא"כ בישראל נאמר „כי חלק הוי' עמו'", דזה שהם „חלק משם הוי' ב"ה" מתייחס למציאותם.

ולכן הוזקק אדה"ז להוסיף כאן הקדמה זו „אך באמת אין שום דבר גשמי ורוחני חוצץ לפניו ית'", כי יש מקום לומר, שכיון שהנשמה ירדה (כמבואר בתניא[40]) „ממדרגה למדרגה על ידי הש־תלשלות העולמות", ועד שיש לה שיי־כות גם לגשמיות (דאל"כ לא היתה יכו־לה להתלבש בגוף גשמי), הרי נמצא, שישנם „דברים" („בין גוף האדם לבחי' הבל העליון") שהנשמה מתלבשת בהם בירידתה ממדריגה למדריגה מעולם ל־עולם, עד לעולם הזה הגשמי, שהם אינם „חלק משם הוי' ב"ה" – ואיך אפשר שהוי' עצמו „יגיע" (ע"י דבר זה שאינו „חלק משם הוי' ב"ה") אל מציאות הנש־מה כפי שהיא מלובשת בגוף?

ובזה קמ"ל אדה"ז, ש„אין שום דבר גשמי ורוחני חוצץ לפניו ית'", דלגבי שם הוי' „אין שום דבר גשמי ורוחני [אף שהדבר אינו „חלק משם הוי' ב"ה"] חוצץ לפניו ית'", ולכן אין שום דבר[41] יכול

34) פ"ד ואילך.
35) ל' הכתוב – האזינו לב, ט.
36) פ"ד (צג, סע"ב).
37) צה, א.

38) ושורש התהוות כל הנבראים הוא משם הוי', שפירושו מל' מהווה (תניא ח"ב פ"ד – עט, ר"ע"א).
39) וכן זה ששורש התהוות כל הנבראים הוא משם הוי' (כבהערה הקודמת) – ה"ז ע"י התלבשות בשם אלקים. וראה אגה"ת לעיל פ"ד (צד, א).
40) ח"א פ"ב.
41) ורק עונות „מבדילים ביניכם לבין אלקי־כם . . לפי שהם נגד רצון העליון ב"ה . . מקור

לחצוץ בפני (שורש) נשמת האדם שהיא „חלק משם הוי' ב"ה", והעילוי ד„ויפח" נמשך להנשמה גם כפי שהיא מלובשת בגוף[42].

כלומר: גם כפי שהנשמה היא בציור של „נברא", וד' „אותיות" הנשמה (שהם כוחותי' – שכלה מדותי' ולבושי' (כמ"ש אדה"ז לעיל בפ"ד)) הם בהתלבשות בגוף גשמי, הרי מהותם היא – ד' אותיות דשם הוי'[43].

ו. ע"פ הנ"ל מובן גם הטעם שדוקא כאן, בענין „אין שום דבר . . חוצץ לפניו ית'", מביא אדה"ז ד' ראיות – משא"כ בחלק ראשון וחלק שני, שלא האריך בהבאת ראיות:

לעיל בחלק ראשון ושני שם, קאי ב־ענין גדלותו של הקב"ה, שאין לו סוף, שלכן הוא נמצא בכל מקום. וכמו אור המאיר, דככל שהאור גדול יותר, מת־פשט למרחוק יותר, כך עד"מ הקב"ה „הנקרא בשם אין סוף ברוך הוא", אין סוף להתפשטותו ונמצא בכל מקום [ע"ד דין הא' הנ"ל, שמעשה הטבילה מצד האדם צ"ל בשלימות, כל גופו בבת אחת] – וענין זה אינו זקוק לכמה ראיות כו':

משא"כ באגה"ת כאן מחדש עוד ענין, דגם כשאור הוי' נמשך דרך איזה דבר (שדבר זה אינו „חלק משם הוי' ב"ה"), „אין שום דבר גשמי ורוחני חוצץ לפניו ית'", שגם אז „מגי'ע" ומאיר שם האור דהוי' עצמו.

ולכן הביא ע"ז ד' ראיות, שהן (כפי־רוש אאמו"ר) „לנגד הד' אותיות דשם הוי'" – כי החידוש בהכלל ד„אין שום דבר . . חוצץ לפניו ית'" אינו בשייכות ל„עצמותו ומהותו ית' הנקרא בשם אין סוף ברוך הוא", סובב כל עלמין („שאינו נתפס כלל תוך העולמות"[44]), ונמצא בכל מקום בשווה – אלא בנוגע לשם הוי', דאע"פ שיש בו ד' אותיות, שכל אות היא צורה אחרת (המורה על „ציור" ההמ־שכה[45], וכמבואר באגה"ת לעיל פ"ד[46],

---

השפעת שם הוי'" (אגה"ת כאן). וע"פ המבואר בפנים מובן, שהכוונה בזה, לא רק שאין הקב"ה שורה בדבר שנגד רצונו ית' [ולהעיר שבאגה"ת מהד"ק שם מביא ע"ז הכתוב (חבקוק א, יג) „טהור עינים מראות ברע"], אלא לפי שהעוך מבדיל וחוצץ שלא תומשך השפעת שם הוי' ל(כללות) האדם. וכלשון אאמו"ר כאן (בסיום ההערה) „שעונות . . אין מניחים שיומשך מד' אותיות דשם הוי' לנשמת האדם".

[וע"ד הדין הנ"ל הערה 27 לענין עניית אמן כשיש טינוף או ע"ז מפסיק, שאין שייך לומר כאן שזהו חסרון באדם המתפלל, שעושה משהו נגד רצונו ית' (שהרי האדם נמצא במקום שמותר לו להתפלל), אלא שהדבר המטונף נמצא בין מקום המנין לביתו, והדבר חוצץ בינו לבין המנין המת־פלל כו'].

42) ראה גם לעיל ע' 69.

43) ולדוגמא – השגת אלקות דהנשמה, דאף שהיא השגה של נברא, ועד שנעשה בה הגבלה של גשם מצד ההתלבשות במוח הגשמי – מ"מ, מהות השגת אלקות דהנשמה היא „ה"א ראשונה" (כב־אגה"ת ספ"ד). וראה לעיל ע' 62 (ס"ו).

44) ל' התניא ח"ב פ"ז שם (פג, ב) לענין שהצמצום אינו כפשוטו, וממשיך „וזהו ג"כ ענין סוכ"ע", שמזה מובן, שאין זה שייך להעולמות עצמם, כ"א זהו רק מצד הבל"ג שלו, שאין הצמצום מעלים לגבי'. משא"כ באגה"ת ש„אין שום דבר . . חוצץ לפניו ית'", היינו בהאור פנימי כו'. ואכ"מ.

45) ראה תניא ח"ב פי"ב בהגה"ה.

וכמודגש גם בחילוקי הלשונות בהד' ראיות, בהתאם להאות המקבילה של השם, כמבואר בה־ערת אאמו"ר (אם נאמר בה רק „שמים", או „שמים וארץ", ועוד).

46) צד, ב. וע"ש השייכות לצורת האותיות.

איך היו"ד ספירות נכללות ונרמזות בד' אותיות דשם הוי', מ"מ, אין שום דבר חוצץ לפניו ית', ובמילא אין הגבלה כ־ התפשטותו ית' גם כפי שנמשכת על ידי ד' אותיות שם הוי'.

[והטעם ש„אין שום דבר . . חוצץ לפניו ית"" הוא ע"ד הדין הנ"ל בחציצה בטבילה, דכיון שאין להדבר החוצץ חשיבות (אם מצד מיעוטו או מפני שאינו מקפיד עליו), אין בכוחו לחצוץ בפני מי המקוה.

וכן הוא ברוחניות, שהטעם שאין שום דבר חוצץ בפני שם הוי' הוא לפי שלגבי שם הוי', כל הנבראים (אף שאינם „חלק משם הוי' ב"ה") בטלים אצלו ית', וכמ־ שנ"ת בארוכה בתניא חלק שני[47], דמצד שם הוי', אף „דשם הוי' פירושו שמהוה את הכל"[48], הרי ההתהוות דשם הוי' היא באופן שהנבראים הם בטלים במקורם (כמו אור השמש כשהוא עדיין במקורו בגוף השמש), שכל מציאותם היא רק מקורם — וכיון שאין הם „מציאות", אין בכחם „לחצוץ" ולמנוע ההתפשטות דשם הוי', „אין שום דבר . . חוצץ לפניו ית""].

ועפ"ז מבואר גם הטעם שהביא רק ד' ראיות, ולא ה' (גם לנגד קוצו של יו"ד) — כי „קוצו של יו"ד" הוא גילוי אור אלקי כפי שהוא למעלה מ„ציור" (אף לא „נקו־ דה לבד", כהיו"ד), ובעבודה הו"ע המסי־ רת נפש שלמעלה מטעם ודעת, וכיון שמדריגה זו אינה נתפסת ב„ציור""[49], ה"ז ע"ד „סובב כל עלמין", שלגבי' אין צרי־ כים לשלול ש„אין שום דבר . . חוצץ לפניו ית"" (כנ"ל).

(משיחות ש"פ נצבים תשכ"ט, ש"פ וישב תשל"א)

---

47) ראה שם פ"ג־ד.

48) שם פ"ד (עט, רע"א).

49) ויש לומר, שבפרטיות יותר, הראי' מ„לית אתר פנוי מיני' בשמים ממעל ועל הארץ מתחת גו"", היא (לא רק לנגד ז"א, אלא) גם לנגד דעת, „קיום המדות וחיותן" (תניא ספ"ג).

ועפ"ז נכלל בזה גם הענין דקוצו של יו"ד (שבנפש) — כידוע דדעת עולה עד הכתר — אלא שזהו כפי שפנימיות הנפש נמשכת ב„ציור" (פני־ מיות המדות).

וזהו גם הטעם שנרמז בלשון „לית אתר פנוי מיני"", המורה על ביטול גדול ביותר, שמלכת־ חילה אין כאן „אתר" בלעדו ית' [דבשאר הראיות נאמר רק „מלא", „ממלא" — אבל לא מודגש שאין מציאות לשמים וארץ בלעדו], דכיון שכאן המדו־ בר בהמשכת הכתר (שלמעלה מ„ציור") בהשתל־ שלות, צ"ל הביטול (שבגללו אין ה„ציור" דהשתל־ שלות „חוצץ לפניו") בעומק יותר, „לית אתר פנוי מיני"".

# אגרת התשובה ה

א. באגרת התשובה (פרקים ד־ו) מאריך אדמו"ר הזקן „בביאורי מלת תשובה ע"ד הסוד — תשוב ה', ה"א תתאה [דשם הוי'] תשובה תתאה, ה"א עילאה תשובה עילאה", ד„ה"א תתאה" היא מקור הנפש האלקית[2], וע"י עוונות „נכרת[3] ונפסק חבל ההמשכה . . מה"א תתאה" לנשמת האדם, וכן גורם ל„גלות השכינה", כי ע"י מעשיו הרעים כו' הוא ממשיך ומוריד השפעת ה"א תתאה [שרש נשמת האדם ומקורה] עד תוך היכלות הסטרא אחרא[4] — „וכשהאדם[5] עושה תשובה נכונה אזי מסלק מהם ההשפעה שהמשיך במעשיו ומחשבותיו, כי בתשובתו מחזיר השפעת השכינה למקומה, וזהו תשוב ה"א תתאה מבחי' גלות כו'".

ואח"כ ממשיך בריש פ"ז: „ואולם דרך האמת והישר לבחי' תשובה תתאה ה"א תתאה הנ"ל הם ב' דברים דרך כלל, הא' הוא לעורר רחמים העליונים . . על נשמתו . . שנפלה . . לבירא עמיקתא הן היכלות הטומאה והסט"א, ועל מקורה . . לעורר רחמים על השפעת שם הוי' ב"ה שנשתלשלה וירדה תוך היכלות הסט"א . . והב' לבטש ולהכניע הקליפה וסט"א . . ע"י לב נשבר ונדכה . . זבחי אלקים רוח נשברה כו'".

ובהערות אאמו"ר על אגה"ת[6] מבאר ב' הלשונות (בריש פ"ז) „דרך האמת והישר לבחי' תשובה תתאה ה"א תתאה", וז"ל:

„אמת הוא תפארת, מדתו של יעקב, מדת הרחמים, והישר הוא יסוד . . והם הם הראשים דמלכות . . מתפארת נמשכו חסדים לכתר מלכות, ומיסוד נמשכו גבורות לדעת דמלכות . . זהו שאמת והישר . . הם דרך לבחי' תשובה תתאה ה"א תתאה בחי' מלכות, שהם משיבים ומחזירים אותה למקומה".

ואח"כ מבאר „והיינו הב' דברים שאמר לקמן לעורר רחמים העליונים כו', רחמים הוא תפארת בחי' אמת (ועיין לקמן באגה"ק פ"ו, ע"ש) . . ולבטש ולהכניע כו' שזהו בחי' גבורות זבחי אלקים כו' הוא בחי' ישר, יסוד, בחי' גבורות".

והנה כבר נת' כמ"פ, שבכמה מקומות נראה שבהערות אלו כוונת אאמו"ר היא לא רק לבאר את דיוקי הלשונות בספר התניא, אלא גם לרמז ביאור בתוכן הכללי של הפרק (הענין).

וכן יש לומר בענייננו, שביאור אאמו"ר הנ"ל, שב' הדברים ד„אמת" ו„ישר" [המכוונים ל„ב' דברים . . לעורר רחמים . . ולבטש ולהכניע"] הם כנגד ב' הספירות דתפארת ויסוד („הראשים דמלכות"), ו„הם משיבים ומחזירים" ה"א תתאה (מלכות) למקומה — מבארים כללות תוכן הפרק ע"ד ב' הדברים ד„לעורר רחמים . . ולבטש ולהכניע כו'".

ב. דהנה לכאורה נראה, דמ"ש בריש פ"ז „דרך האמת והישר לבחי' תשובה תתאה ה"א תתאה הנ"ל הם ב' דברים

---

1) פ"ד (צג, ב).
2) רפ"ה.
3) פ"ה (צה, ב).
4) פ"י (צו, א־ב).
5) שם בסוף הפרק.
6) לקוטי לוי יצחק לתניא — ע' לא.